

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT
OŚRODEK INFORMACJI

629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04
693 - 46 - 92, 625 - 76 - 23

UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24
00 - 503 W A R S Z A W A
TELEFAX 629 - 40 - 89

INTERNET

<http://www.cbos.pl>

E-mail: sekretariat@cbos.pl

BS/27/2006

SYMPATIE I ANTYPATIE POLITYCZNE POLAKÓW CZTERY MIESIĄCE PO WYBORACH

KOMUNIKAT Z BADAŃ

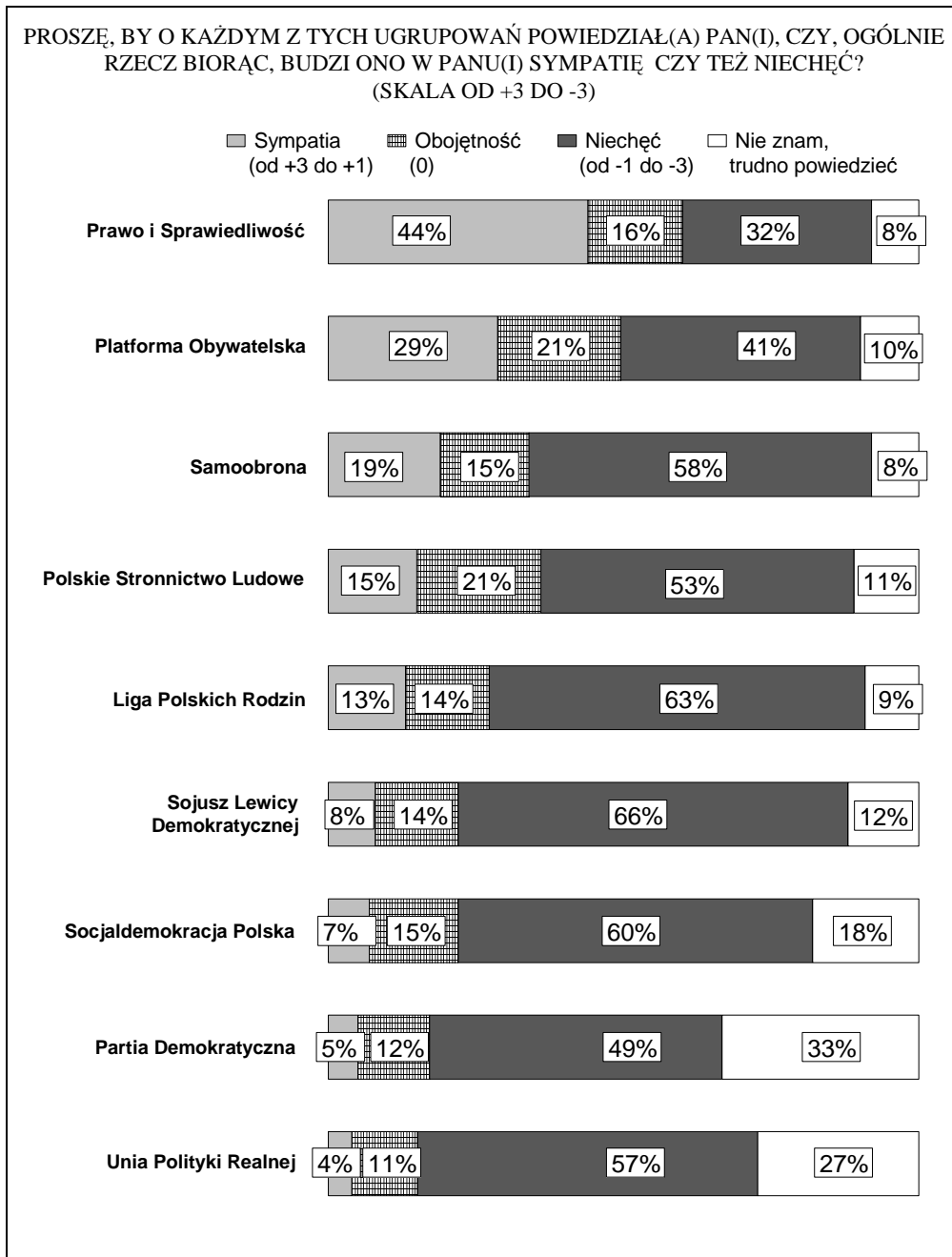
WARSZAWA, LUTY 2006

PRZEDRUK I ROZPOWSZECHNIANIE MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

Znak jakości przyznany CBOS przez Organizację Firm Badania Opinii i Rynku
28 września 2005 roku

SYMPATIE I ANTYPATIE POLITYCZNE POLAKÓW CZTERY MIESIĄCE PO WYBORACH

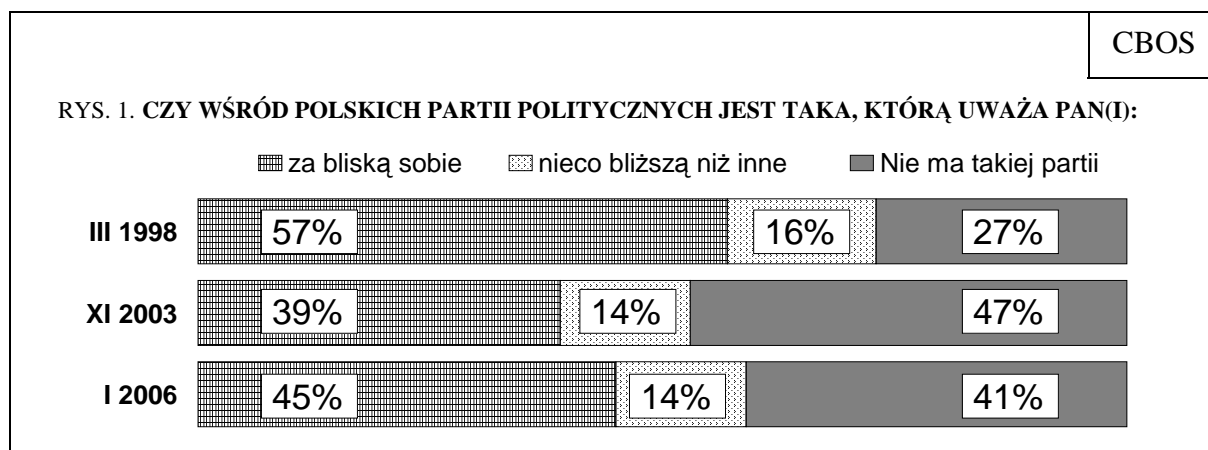

Po ubiegłorocznych wyborach sytuacja na scenie politycznej przybrała zupełnie niespodziewany obrót. Mimo wcześniejszych zapowiedzi i wbrew oczekiwaniom wielu wyborców, którzy poparli w wyborach PO i PiS, ugrupowania te nie utworzyły wspólnej koalicji rządowej. Co więcej, negatywne emocje i konflikty zrodzone podczas podwójnej kampanii wyborczej (jak się wydaje, szczególnie te związane z rywalizacją kandydatów tych ugrupowań na urząd prezydenta) nie wygasły i przeniosły się także na stosunki między obiema partiami w okresie powyborczym. W kolejnych miesiącach ukształtował się nowy podział sceny politycznej, odsuwający dominujące zróżnicowania oparte na stosunku do przeszłości i związane - mówiąc najogólniej - z podziałem na lewicę i prawicę. W ciągu tych kilku miesięcy po wyborach między PO i PiS zarysował się najbardziej wyrazisty na naszej scenie konflikt i na tej linii znalazła się najważniejsza oś dramatyczna organizująca zachowania większości aktorów sceny politycznej. Czy i jak w tym czasie zmieniały się sympatie partyjne Polaków? Zapytaliśmy o to w jednym z naszych ostatnich sondaży¹. Trzeba zaznaczyć, że badanie było przeprowadzone przed podpisaniem paktu stabilizacyjnego tworzącego parlamentarną koalicję mającą wspierać rząd.

PARTIE BLIŻSZE I DALSZE

Nieco ponad dwie piąte Polaków (41%) nie znajduje wśród ugrupowań politycznych funkcjonujących na naszej scenie żadnego, z którym przynajmniej w niewielkim stopniu mogłoby się utożsamiać. Nieco większa grupa (45%) dostrzega wśród istniejących ugrupowań takie, o którym może powiedzieć, że jest im ono bliskie. Dalsze 14% ankietowanych nie utożsamia się tak jednoznacznie z żadną z istniejących partii, jednak ma określone - choć już wyraźnie słabsze - sympatie partyjne. Osoby te nie identyfikują się z żadnym ugrupowaniem na tyle, by uznać je za bliskie sobie, jednak twierdzą, że jest taka partia, którą „uważają za nieco bliższą niż inne”.

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (188) zrealizowano w dniach 6-9 stycznia 2006 roku na liczącej 1007 osób reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

W porównaniu z sytuacją sprzed ponad dwóch lat można stwierdzić wzrost poziomu identyfikacji partyjnych Polaków. Ich zdolność do politycznego utożsamiania się z którąś z funkcjonujących partii jest w stosunku do listopada 2003 roku wyższa (wzrost wskazań o 6 punktów procentowych). Wciąż jednak stopień, w jakim Polacy skłonni są utożsamiać się z istniejącymi podmiotami sceny politycznej, jest bardzo daleki od tego, jaki rejestrowaliśmy jeszcze pod koniec lat dziewięćdziesiątych. Wobec całego spektrum istniejących wówczas ugrupowań politycznych dystansowała się czy też pozostawała obojętna zaledwie nieco ponad jedna czwarta badanych, ponad połowa zaś skłonna była w dużym stopniu utożsamiać się z którąś z partii.

Trudno w tej chwili ocenić, jak dalece obserwowany od listopada 2003 roku wzrost poziomu identyfikacji partyjnych wśród Polaków może zwiastować trwale wyhamowanie postępującego od lat procesu odwracania się obywateli od polityki. Tym bardziej, że sam moment realizacji sondażu mógł mieć wpływ na poziom identyfikacji partyjnych. W odróżnieniu od badania sprzed ponad dwóch lat obecny pomiar przeprowadziliśmy blisko cztery miesiące po wyborach parlamentarnych i niespełna trzy miesiące po rozstrzygającej II turze wyborów prezydenckich. Okres wyborczy nie tylko sprzyja ożywieniu emocji politycznych, ale w sposób szczególny ułatwia krystalizację poglądów politycznych i sympatii partyjnych. Czynnikiem sprzyjającym wzrostowi identyfikacji partyjnych jest także obecna sytuacja na scenie politycznej, na której - jak się wydaje - kształtuje się nowy układ zróżnicowań politycznych, gdzie główne role odgrywają dwa najbardziej liczące się ugrupowania PO i PiS.

O poczuciu alienacji wobec partii politycznych wyraźnie częściej można mówić w przypadku kobiet niż mężczyzn. Do tych, którzy wśród ugrupowań naszej sceny politycznej nie znajdują takiego, które byłoby im bliskie, częściej zaliczają się osoby młode, mające od 18 do 34 lat, mieszkańcy wsi oraz - nieco rzadziej - małych i średnich miast (do 100 tys. ludności), a także badani z wykształceniem podstawowym. Spośród grup społeczno-zawodowych stosunkowo największe trudności w identyfikowaniu się z którymś z ugrupowań politycznych mają osoby bezrobotne, robotnicy oraz uczniowie i studenci.

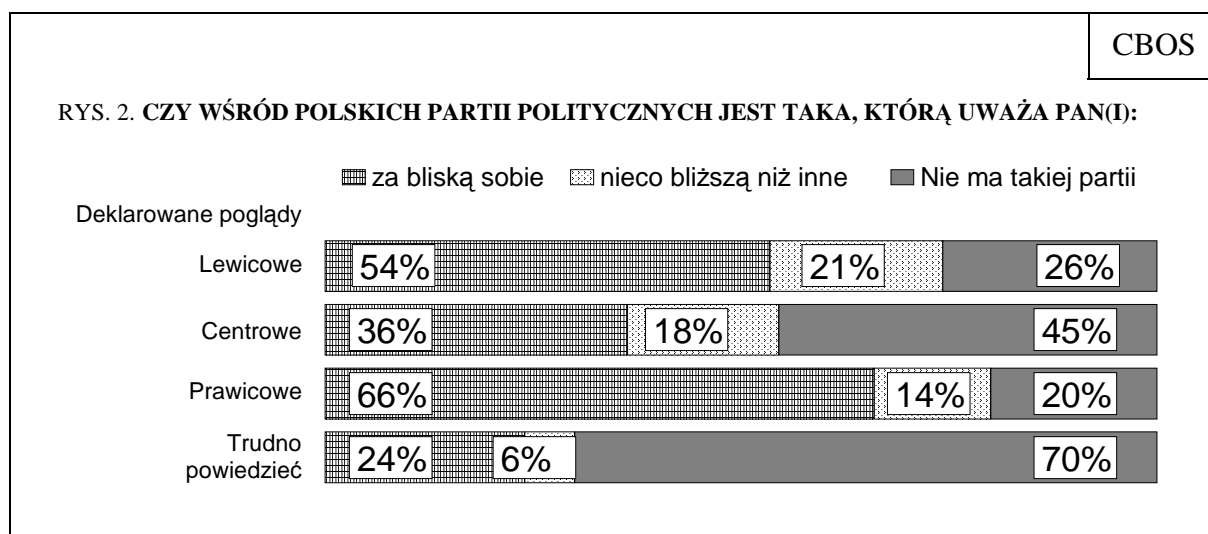
Natomiast do grona osób, których preferencje partyjne są w relatywnie największym stopniu sprecyzowane i jednoznaczne, najczęściej zaliczają się respondenci w wieku 55-64 lata. Zdolności do identyfikacji partyjnych wyraźnie sprzyja także wyższe wykształcenie. Spośród grup społeczno-zawodowych poczucie związku z jakąś partią polityczną relatywnie najczęściej deklarują przedstawiciele kadry kierowniczej i inteligencji oraz osoby pracujące na własny rachunek. Zdolność do utożsamiania się z ugrupowaniami, jak można sądzić, głównie prawicowymi idzie też w parze z większym zaangażowaniem religijnym mierzonym częstotliwością uczestnictwa w praktykach religijnych.

Warto zauważyć, że charakter opisanych wyżej zależności między cechami społeczno-demograficznymi badanych a zdolnością do identyfikacji partyjnych w zasadzie nie zmienił się w ostatnich latach. Brak identyfikacji politycznej w dużej mierze jest pochodną braku zainteresowania życiem politycznym w ogóle i, co się z tym wiąże, mniejszej orientacji w tej dziedzinie, nieznaności partii politycznych oraz trudności w ich rozpoznawaniu. Prawie trzy czwarte badanych nieinteresujących się polityką nie znajduje partii, którą mogłoby uznać za bliską sobie. Zależności te są obecnie nieco słabsze niż w listopadzie 2003 roku, co oznacza, że orientacja w sferze polityki w trochę mniejszym stopniu niż wówczas warunkuje poczucie identyfikacji z partiami politycznymi.

Tabela 1

Zainteresowanie polityką	Czy wśród polskich partii politycznych jest taka, którą uważa Pan(i) za bliską sobie?					
	Tak			Nie		
	III 1998	XI 2003	I 2006	III 1998	XI 2003	I 2006
	w procentach					
Duże	83	65	68	17	35	32
Średnie	68	47	53	32	53	47
Nikłe bądź żadne	38	22	27	62	78	73

Większą łatwość utożsamiania się z którąś z partii politycznych mają, co zrozumiałe, badani o sprecyzowanych poglądach politycznych. O ile większość respondentów deklarujących sympatie lewicowe bądź prawicowe odnajduje wśród istniejących ugrupowań takie, które uznaje za bliskie sobie lub choćby nieco bliższe niż inne, o tyle wśród osób nieumiejących określić swoich poglądów politycznych deklaracje takie składa tylko niespełna jedna trzecia (30%), zdecydowana większość zaś (70%) nie utożsamia się z żadną partią.

Zdolność do identyfikacji partyjnych w znacznie większym stopniu jest udziałem zwolenników prawicy niż osób deklarujących lewicowe poglądy polityczne. Dwie trzecie badanych o prawicowych przekonaniach skłonnych jest utożsamiać się z którąś z istniejących partii i znajduje ugrupowanie, które postrzega jako bliskie im czy w jakiejś mierze reprezentujące ich poglądy. Wśród zwolenników lewicy równie silne poczucie związku z którymś z ugrupowań - jak można sądzić głównie lewicowych - ma tylko nieco więcej niż połowa.

Wzrost identyfikacji partyjnych Polaków w stosunku do listopada 2003 roku w znacznie większym stopniu dotyczy prawej niż lewej strony sceny politycznej. Jak wynika z naszych badań, w okresie dzielącym kolejne omawiane tu pomiary liczba badanych określających swoje poglądy jako prawicowe dość wyraźnie wzrosła w skali całego społeczeństwa (z 26% w listopadzie 2003 roku do 33% w styczniu br.), podczas gdy zwolenników lewicy znacząco ubyło (z 19% do 12%). Dodatkowo wśród tej licznie reprezentowanej obecnie części ankietowanych wyraźnie zwiększyła się (o 12 punktów

procentowych) liczba osób odnajdujących wśród istniejących ugrupowań, jak można sądzić - głównie prawicowych, takie, które postrzegają jako bliskie sobie. W grupie respondentów deklarujących poglądy lewicowe odsetek ten zwiększył się zaledwie o 4 punkty.

Tabela 2

Deklarowane poglądy polityczne	Czy wśród polskich partii politycznych jest taka, którą uważa Pan(i):								
	za bliską sobie			nieco bliższą niż inne			Nie ma takiej partii		
	III 1998	XI 2003	I 2006	III 1998	XI 2003	I 2006	III 1998	XI 2003	I 2006
	w procentach								
Lewicowe	74	50	54	12	18	21	14	32	26
Centrowe	44	36	36	22	14	18	34	50	45
Prawicowe	74	54	66	15	18	14	11	28	20
Trudno powiedzieć	27	18	24	15	7	6	58	75	70

Ugrupowaniem, które ankietowani najczęściej postrzegają obecnie jako bliskie sobie, jest Prawo i Sprawiedliwość. Na tę partię wskazuje ponad dwie piąte badanych skłonnych identyfikować się z którymś z istniejących ugrupowań (42%). Zdecydowanie dystansuje ona pod tym względem wszystkie pozostałe partie. Z Platformą Obywatelską - drugim z najbardziej liczących się ugrupowań sceny politycznej - czuje się związana jedna czwarta badanych (25%). Na trzecim miejscu wśród partii najczęściej uznawanych za bliskie - ze zdecydowanie mniejszą liczbą wskazań niż PiS i o ponad połowę rzadziej wymieniana niż PO - znalazła się Samoobrona. Z partią Andrzeja Leppera utożsamia się co dziewiąty badany deklarujący poczucie więzi z którymś z ugrupowań sceny politycznej (11%). Nieco mniejsza liczebnie grupa ankietowanych (8%) za najbliższe sobie ugrupowanie uznaje SLD. Dla co dwudziestego respondenta (5%) bliską partią jest PSL, a nieznacznie mniej (4%) identyfikuje się z LPR. O poczuciu bliskości z ugrupowaniami stosunkowo najmłodszymi stażem na naszej scenie politycznej - SdPi oraz Partią Demokratyczną - mówiło po 2% badanych deklarujących identyfikacje partyjne.

W grupie osób słabiej utożsamiających się z którąś z partii i umiających określić swoje sympatie dopiero w ujęciu względnym, czyli na tle innych ugrupowań, układ jest podobny. Zdecydowanie najwięcej punktów zbiera PiS, niemal dwukrotnie więcej niż PO oraz czterokrotnie więcej niż Samoobrona.

Tabela 3

Ugrupowania wymieniane przez respondentów	Wskazania respondentów uważających dane ugrupowanie	
	za bliskie sobie (N=448)	za nieco bliższe niż inne (N=143)
	w procentach	
Prawo i Sprawiedliwość	42	45
Platforma Obywatelska	25	23
Samoobrona	11	11
Sojusz Lewicy Demokratycznej	8	7
Polskie Stronnictwo Ludowe	5	6
Liga Polskich Rodzin	4	5
Partia Demokratyczna - demokraci.pl	2	1
Socjaldemokracja Polska	2	2
Inna partia*	1	0
Ogółem	100	100

* Wśród wymienionych znalazły się: Antyklerykalna Partia Postępu „Racja” (0,2% wskazań), Krajowa Partia Emerytów i Rencistów (0,3%), Polska Partia Narodowa (0,2%), Polska Partia Socjalistyczna (0,2%)

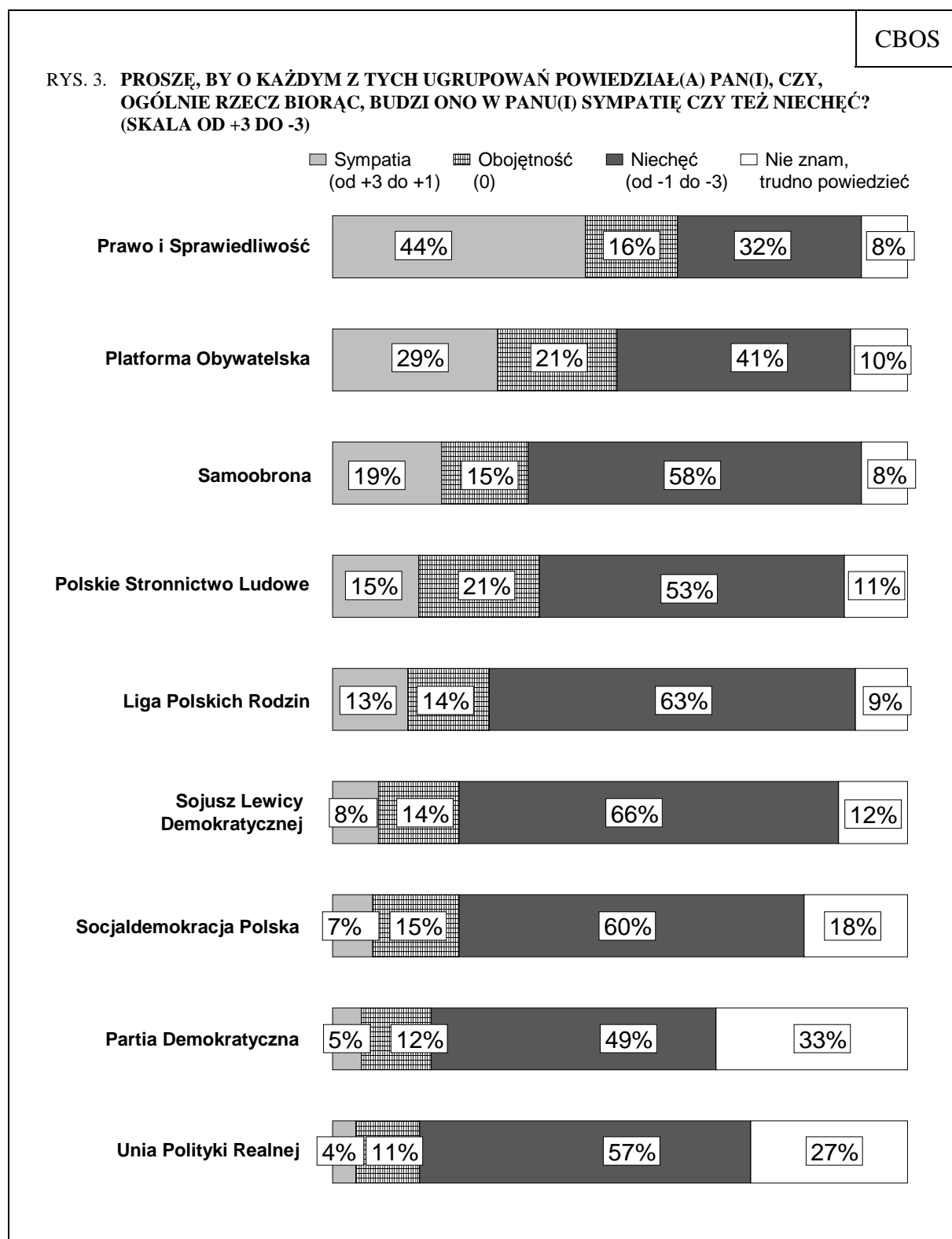
Co rozumiałe, poczucie więzi i sympatia dla konkretnych partii w dużej mierze przekładają się na deklaracje poparcia poszczególnych ugrupowań w ewentualnych wyborach. Toteż uszeregowanie partii pod względem bliskości jest w dużej mierze zbliżone do układu preferencji partyjnych. Ugrupowania zyskujące obecnie największą popularność znacznie częściej uznawane są za bliskie respondentom, niż te, które mają mniejsze czy wręcz marginalne poparcie.

POLITYCZNA APROBATA I DEZAPROBATA

Mimo niewielkiego wzrostu poziomu identyfikacji partyjnych Polacy nadal nie lubią partii politycznych i generalnie odnoszą się do nich raczej z niechęcią niż z przychylnością. W społecznym odbiorze dominuje niechęć do niemal wszystkich liczących się i cieszących znacznym poparciem ugrupowań politycznych. Wyjątkiem jest jedynie PiS, który częściej spotyka się z pozytywnym niż negatywnym nastawieniem badanych.

PiS jest ugrupowaniem, które znacznie częściej niż inne budzi pozytywne emocje. Sympatię dla tej partii deklaruje ponad dwie piąte ankietowanych (44%). Wyraźnie rzadziej z aprobatą spotyka się drugie z głównych ugrupowań sceny politycznej - PO. Do sympatyków Platformy zalicza się niespełna jedna trzecia badanych (29%). Trzecim ugrupowaniem pod względem rozmiarów społecznej sympatii jest Samoobrona (19%). Nieco mniej osób

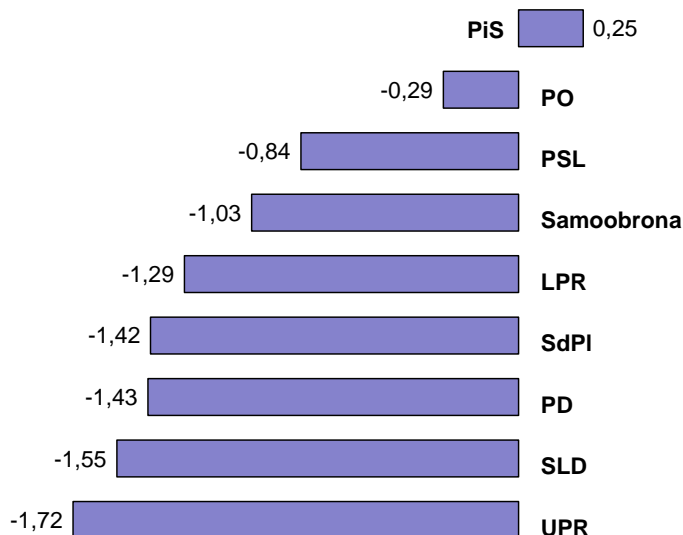
odnosi się z aprobatą do PSL (15%) oraz LPR (13%). Relatywnie najrzadziej z sympatią badanych spotykają się ugrupowania mające znikome poparcie: PD - demokraci.pl oraz UPR.

Stosunkowo najwięcej negatywnych emocji budzi natomiast SLD. Niechęć do tej partii żywi dwie trzecie badanych (66%). Tylko nieco mniej zadeklarowanych przeciwników mają LPR (63%) oraz SdPI (60%). Niechęć blisko trzech piątych ankietowanych budzą także Samoobrona (58%) oraz, mający obecnie niewielkie poparcie i w porównaniu z innymi ugrupowaniami dość słabo identyfikowany, UPR (57%). Nieco rzadziej z negatywnym nastawieniem spotyka się PSL, w stosunku do którego badani nieco częściej niż przeciętnie deklarują obojętność, oraz relatywnie najmniej znana PD - demokraci.pl. Niechęć do tych ugrupowań żywi około połowy badanych (odpowiednio: 53% i 49%). Relatywnie w najmniejszym stopniu odrzucane są najbardziej liczące się ugrupowania - PO, a zwłaszcza PiS. Niemniej jednak nawet w przypadku tych najbardziej popularnych i cieszących się największą sympatią partii odsetek badanych, którzy mają do nich jednoznacznie negatywne uczucia, jest dość znaczny. Niechęć do PiS deklaruje prawie jedna trzecia ankietowanych (32%). Jeszcze więcej (41%) odnosi się z niechęcią do PO.

Niechęć dominuje w społecznym odbiorze wszystkich uwzględnionych w naszym badaniu partii z wyjątkiem PiS. W największym stopniu dotyczy to mającego znikome poparcie UPR. Nieco lepszą średnią - niemniej jednak również świadcząca o zdecydowanej przewadze niechęci nad sympatią - uzyskało SLD. Niewiele lepiej odbierane są także partie młodsze stażem na scenie politycznej: SdPI mająca stanowić swego rodzaju alternatywę dla skompromitowanego SLD (średnia ocen -1,42) oraz PD (-1,43). Niechęć zdecydowanie dominuje również w nastawieniu do LPR oraz, choć w mniejszym stopniu, w stosunku do Samoobrony. Z kolei trochę lepiej niż Samoobrona odbierany jest mniej od niej wyrazisty i w mniejszym stopniu angażujący emocje publiczności - PSL. Na tle pozostałych ugrupowań zdecydowanie wyróżniają się natomiast pod względem wartości średniej ocen dwie partie prowadzące w rankingach popularności - rządzący PiS, który jako jedyne ugrupowanie dzisiejszej sceny politycznej ma więcej sympatyków niż przeciwników, oraz PO - również, choć nie w takim stopniu jak PiS, dystansująca pozostałe partie nie tylko pod względem rozmiarów sympatii, jaką budzi w społeczeństwie, ale również z uwagi na wyraźnie mniejszą niechęć.

RYS. 4. ŚREDNIE OCEN PARTII POLITYCZNYCH WEDŁUG SKALI OD +3 (DUŻA SYMPATIA) DO -3 (ZDECYDOWANA NIECHĘĆ)

Zdecydowana przewaga niechęci w nastawieniu do ugrupowań politycznych nie jest zjawiskiem nowym w naszej rzeczywistości politycznej. Przeciwnie - poprzednie nasze badania świadczą, że negatywny stosunek do partii politycznych jest raczej normą niż odstępstwem. Na tym tle szczególnie znaczący jest fakt, że najpopularniejsza obecnie partia - PiS częściej spotyka się z pozytywnym niż negatywnym nastawieniem Polaków, co stanowi swego rodzaju ewenement, jeśli wziąć pod uwagę wyniki dotychczasowych badań. Trzeba jednak zastrzec, że żaden z wcześniejszych pomiarów nie był realizowany w tak korzystnym dla ugrupowań rządzących okresie, jakim są pierwsze miesiące po wyborczym zwycięstwie.

Warto również zauważyć, że PiS w ostatnich latach (poczynając od 2002 roku, kiedy po raz pierwszy został uwzględniony w naszych badaniach) niezależnie od swych notowań i uzyskiwanego poparcia był ugrupowaniem z jednej strony umiejącym sobie zjednać przychylną opinię publiczną, a z drugiej (prawdopodobnie z racji pozostawania wówczas nieco na boku głównej osi podziałów) nie skupiał aż tak wielu negatywnych emocji jak inne partie. Zarówno w 2002 roku, jak i pod koniec 2003 roku partia braci Kaczyńskich była najlepiej odbieranym ugrupowaniem sceny politycznej.

Porównując obecne wyniki z rejestrowanymi w listopadzie 2003 roku można stwierdzić, że PiS jest jedynym ugrupowaniem, które w ostatnich latach wyraźnie zyskało w opinii Polaków (wzrost średniej ocen na skali sympatii i niechęci o 0,55 punktu). Liczba badanych deklarujących sympatię dla tej partii wzrosła aż o 20 punktów procentowych. Nie zmienił się natomiast stosunek do PO - ugrupowanie to ma niemal taką samą średnią ocen jak ponad dwa lata temu. Można jednak stwierdzić, że dla opinii publicznej partia ta stała się bardziej wyrazista - obecnie budzi więcej emocji zarówno pozytywnych (wzrost deklaracji sympatii o 5 punktów procentowych), jak i negatywnych (wzrost o 8 punktów).

W porównaniu z sytuacją sprzed ponad dwóch lat pozostałe ugrupowania odbierane są gorzej. W największym stopniu dotyczy to SLD (różnica średnich -0,40 punktu), któremu jednocześnie wyraźnie ubyło sympatyków (spadek o 9 punktów), a przybyło zagorzałych przeciwników (wzrost deklaracji niechęci o 11 punktów). W opinii Polaków stracił także LPR, który obecnie znacznie częściej niż pod koniec 2003 roku budzi negatywne emocje (wzrost deklaracji niechęci o 17 punktów). Z niechęcią badanych częściej niż ponad dwa lata temu spotykają się także dwa ugrupowania odwołujące się głównie do wiejskiego elektoratu - PSL oraz Samoobrona (wzrost wskazań odpowiednio o 10 i o 8 punktów).

Wyraźnie gorzej niż Unia Wolności przed z górą dwoma laty (a więc w okresie dość słabych już notowań, oscylujących na granicy 5-procentowego progu poparcia) odbierana jest jej sukcesorka, czyli Partia Demokratyczna - demokraci.pl (różnica średnich ocen -0,45 punktu).

ZRÓŻNICOWANIA SPOŁECZNO-DEMOGRAFICZNE

Prawo i Sprawiedliwość jest ugrupowaniem, z którym w wyraźnie większym stopniu sympatyzują badani w wieku dojrzałym i starsi (powyżej 35 roku życia) niż osoby młode. Z nieco większą aprobatą spotyka się ono wśród respondentów mieszkających na wsi niż mieszkańców większych miejscowości. Relatywnie najwięcej sympatii dla rządzącej partii mają osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym, najmniej - badani legitymujący się dyplomem wyższej uczelni. Ugrupowanie to ma podobnie wielu zwolenników w większości grup społeczno-zawodowych. Wyjątkiem są tu jedynie przedstawiciele kadry kierowniczej i inteligencji, uczniowie i studenci oraz bezrobotni, mający wyraźnie bardziej krytyczny stosunek do tej partii niż ogół badanych. W tych też grupach oraz wśród osób młodych,

a także legitymujących się wyższym wykształceniem PiS relatywnie najczęściej spotyka się z niechęcią i nastawienie to przeważa nad sympatią.

Stosunek do PiS najwyraźniej jednak różnicują poglądy polityczne oraz związana z nimi religijność badanych. Sympatię dla tej partii deklaruje aż 65% respondentów określających swoje przekonania polityczne jako prawicowe i zaledwie 21% zaliczających się do zwolenników lewicy. Wśród tych ostatnich partia ta budzi głównie negatywne emocje. Niechęć do PiS żywi prawie dwie trzecie ankietowanych utożsamiających się z lewicą (61%). Sympatia i niechęć do tego ugrupowania bardzo wyraźnie idzie też w parze z religijnością badanych mierzoną częstością udziału w praktykach religijnych. Osoby religijne i często (kilka razy w tygodniu) praktykujące znacznie częściej zaliczają się do jej sympatyków (54%) niż badani niewierzący i niepraktykujący (19%). Warto zauważyć, że czynnik ten znacznie silniej niż dotąd warunkuje obecnie stosunek do PiS. W listopadzie 2003 roku zależności te nie były aż tak wyraźne. Jednocześnie trzeba zaznaczyć, że w porównaniu z sytuacją sprzed ponad dwóch lat partia ta w opinii Polaków wyraźnie przesunęła się na prawo, detronizując w tym wymiarze postrzegany wówczas jako najbardziej prawicowy LPR².

Do sympatyków **Platformy Obywatelskiej** stosunkowo najczęściej zaliczają się najmłodszy badani (w wieku 18-24 lata). Partia ta wyraźnie częściej cieszy się aprobatą mieszkańców największych aglomeracji niż mniejszych miejscowości. Jednak przychylność dla PO rośnie przede wszystkim wraz z poziomem wykształcenia badanych oraz - co się z tym wiąże - wysokością dochodów *per capita* i subiektywną oceną własnej sytuacji materialnej. Społeczny odbiór tej partii bardzo wyraźnie różni się także w poszczególnych grupach społeczno-zawodowych. Do sympatyków PO najczęściej zaliczają się przedstawiciele kadry kierowniczej i inteligencji, pracownicy umysłowi niższego szczebla (po 44% deklaracji sympatii), uczniowie i studenci (43%) oraz - choć rzadziej - osoby pracujące na własny rachunek (35%). Najgorzej wypada ona natomiast w opinii robotników wykwalifikowanych i niewykwalifikowanych (odpowiednio: 49% i 51% deklaracji niechęci), rolników oraz osób bezrobotnych (po 50%). W przeciwieństwie do PiS, stosunek do PO dość słabo różnicują poglądy polityczne badanych. Wprawdzie partia ta ma wyraźnie więcej sympatyków wśród osób deklarujących przekonania prawicowe (39%) niż lewicowe (24%), jednak zwolennicy prawicy są wobec niej tylko nieco mniej krytyczni niż ci, którzy identyfikują się z lewicą.

² Por. komunikat CBOS „Pogoda dla prawicy - zmiany w deklaracjach politycznych Polaków w ciągu ostatnich czterech lat”, listopad 2005.

Można z tego wnosić, że w opinii Polaków partia ta ma wyraźnie bardziej centrowy charakter niż PiS.

Jak można było oczekiwać, **Samoobrona** ma stosunkowo najwięcej sympatyków wśród mieszkańców wsi (32%). Wyraźnie bardziej przychylni jej są osoby z wykształceniem podstawowym (27%) i zasadniczym zawodowym (24%), badani deklarujący niskie (do 500 zł) miesięczne dochody *per capita* i oceniający własne warunki materialne jako co najwyżej średnie. Spośród grup społeczno-zawodowych sympatię dla partii Andrzeja Leppera zdecydowanie najczęściej deklarują rolnicy (49%) oraz robotnicy niewykwalifikowani (34%).

Negatywne nastawienie do Samoobrony jest natomiast tym częstsze, im wyższy poziom wykształcenia badanych. Rośnie ono także wraz z wielkością zamieszkiwanej miejscowości i - w nieco mniejszym stopniu - poziomem dochodów. Najbardziej niechętni jej są badani z wyższym wykształceniem (79%), mieszkańcy największych aglomeracji (76%), respondenci o najwyższych miesięcznych dochodach na osobę w rodzinie - powyżej 1200 zł (84%), a spośród grup społeczno-zawodowych przedstawiciele kadry kierowniczej i inteligencji (88%) oraz pracownicy umysłowi niższego szczebla (75%). Nastawienie do Samoobrony nieco różnicują także poglądy polityczne. Co ciekawe, obecnie - inaczej niż do tej pory - nieco bardziej przychylni tej partii, a zarazem mniej krytyczni w jej odbiorze są respondenci o orientacji prawicowej (17% deklaracji sympatii i 62% deklaracji niechęci), niż - tak jak wcześniej - zwolennicy lewicy (odpowiednio: 14% i 78%).

Do sympatyków **Ligi Polskich Rodzin** nieco częściej zaliczają się kobiety niż mężczyźni, częściej z sympatią do tego ugrupowania odnoszą się osoby starsze (mające 55 lat i więcej), badani słabiej wykształceni - z wykształceniem podstawowym (20%) i zasadniczym zawodowym (16%), a także mieszkańcy wsi (17%) i najmniejszych miast (15%). Spośród grup społeczno-zawodowych sympatię dla LPR trochę częściej niż inni żywią renciści i emeryci (po 18%), rolnicy, bezrobotni (po 17%) oraz robotnicy niewykwalifikowani (15%). Sympatii dla partii Romana Giertycha sprzyjają też niskie dochody oraz negatywne oceny własnej sytuacji materialnej. Istotnym czynnikiem określającym stosunek do LPR jest także religijność badanych, wyrażana częstością uczestnictwa w praktykach religijnych, oraz poglądy polityczne. Osoby wierzące i praktykujące kilka razy w tygodniu oraz deklarujące orientację prawicową częściej niż pozostałe zaliczają się do sympatyków tego ugrupowania (odpowiednio: 22% i 14%). Z kolei badani o lewicowych przekonaniach i respondenci uczestniczący w praktykach religijnych kilka razy w roku są bardziej niż przeciętnie krytyczni wobec tej partii (odpowiednio: 84% i 76%). Inaczej jednak niż ponad dwa lata

temu, stosunek do wiary i częstość udziału w praktykach religijnych trudno dziś uznać za podstawowy czynnik warunkujący nastawienie do LPR. Wydaje się, że pod tym względem ugrupowanie to straciło na wyrazistości - stosunek do wiary w znacznie większym stopniu przesądza obecnie o sympatii (lub jej braku) do PiS niż do LPR.

Sympatia dla **Sojuszu Lewicy Demokratycznej** okazuje się dość słabo skorelowana z cechami społeczno-demograficznymi badanych, takimi jak wiek, płeć, miejsce zamieszkania, poziom wykształcenia czy, co za tym idzie, sytuacja materialna. Nieco częściej niż inni z ugrupowaniem tym sympatyzują osoby w wieku przedemerytalnym (55-64 lata), mieszkańcy najmniejszych miast (do 20 tys. ludności), a spośród grup społeczno-zawodowych - emeryci i renciści, przedstawiciele kadry kierowniczej i inteligencji oraz rolnicy. Krytycyzm wobec tej partii wyraźnie idzie natomiast w parze z wyższym poziomem wykształcenia. Im badani są lepiej wykształceni, tym częściej mają sprecyzowany, a jednocześnie krytyczny stosunek do tej partii. Czynnikiem zdecydowanie najsilniej określającym nastawienie do SLD jest orientacja polityczna ankietowanych. Prawie co trzeci respondent o poglądach lewicowych (31%) zalicza się do sympatyków SLD. Wśród osób identyfikujących się z prawicą ich liczba jest znikoma (3%), ogromna większość natomiast ma jednoznacznie negatywny stosunek do tej partii (88%). Zwolennicy lewicy, choć również częściej deklarujący niechęć do tej formacji niż sympatię, w znacznie mniejszym stopniu są wobec niej krytyczni. Negatywne nastawienie do SLD - partii wciąż najsilniej kojarzonej z lewą stroną sceny politycznej - deklaruje nieco ponad dwie piąte badanych określających swe przekonania jako lewicowe (41%).

Polskie Stronnictwo Ludowe jest jednym z nielicznych ugrupowań naszej sceny politycznej, w przypadku którego relatywnie spora przychylność, jaką obserwujemy w jej społecznym odbiorze, w bardzo wąskim zakresie przekłada się na poparcie wyborcze. Najwięcej sympatyków ma PSL wśród rolników (40%) oraz mieszkańców wsi (24%). Pozytywne nastawienie do partii ludowców okazuje się tu relatywnie niewiele słabsze niż wobec Samoobrony. Podobnie jak w przypadku partii Andrzeja Leppera, sympatii dla PSL sprzyja także niższy poziom wykształcenia. Natomiast sytuacja materialna badanych w znacznie mniejszym stopniu warunkuje przychylność dla PSL niż dla Samoobrony.

Do sympatyków drugiego z lewicowych ugrupowań - **Socjaldemokracji Polskiej** nieco częściej niż inni zaliczają się mieszkańcy najmniejszych miast (do 20 tys. ludności) oraz wielkich aglomeracji. Sympatii dla partii Marka Borowskiego dość wyraźnie sprzyja wyższe wykształcenie oraz wysoki poziom dochodów na osobę w rodzinie. Zarazem jednak,

tak jak w przypadku SLD, te związane ze sobą czynniki statusu społecznego idą w parze z lepszą orientacją polityczną badanych i bardziej krytycznym stosunkiem do tej partii. Podobnie też jak w przypadku SLD, nastawienie do SdPI relatywnie najsilniej determinują poglądy polityczne respondentów. Z partią tą sympatyzuje nieco ponad jedna piąta zwolenników lewicy (22%) i zaledwie 3% badanych o orientacji prawicowej. Ci ostatni są jednocześnie znacznie bardziej krytyczni wobec tej partii (80% deklaracji niechęci) niż badani utożsamiający się z lewicą (48%).

Partia Demokratyczna - demokraci.pl cieszy się nieco większą niż przeciętnie sympatią wśród ludzi młodych. Ze stosunkowo największą aprobatą odnoszą się do niej badani z wyższym wykształceniem, mieszkający w wielkich aglomeracjach, deklarujący miesięczne dochody na osobę w rodzinie powyżej 1200 zł, a spośród grup społeczno-zawodowych przedstawiciele kadry kierowniczej i inteligencji. Niechęć do tego ugrupowania najczęściej deklarują robotnicy wykwalifikowani (67%) oraz pracownicy umysłowi niższego szczebla (62%). Nastawienie do demokraci.pl słabo różnicują natomiast poglądy polityczne badanych. Niemal w takim samym stopniu sympatyzują z PD zarówno zwolennicy lewicy, jak i osoby o przekonaniach prawicowych czy centrowych. W odróżnieniu jednak od swej poprzedniczki - UW, PD nieco gorzej odbierana jest przez osoby utożsamiające się z prawicą niż deklarujące orientację lewicową. Wśród tych pierwszych ma bowiem nieco więcej przeciwników niż wśród lewicowców (odpowiednio: 60% i 52% deklaracji niechęci).

SYMPATIE I ANTYPATIE ELEKTORATÓW GŁÓWNYCH UGRUPOWAŃ POLITYCZNYCH

Podobnie jak w przypadku poprzednich badań możemy stwierdzić, że sympatie polityczne Polaków - jeśli są zdefiniowane - najczęściej koncentrują się wyłącznie na jednym ugrupowaniu, jednocześnie towarzyszy temu wyraźnie negatywne nastawienie do wszystkich pozostałych partii. Tak jak w ubiegłych latach, zarówno wybór kolejnej partii ewentualnie branej pod uwagę przy podejmowaniu decyzji wyborczej, jak i wybór partii alternatywnych jest trudny.

Tabela 5

Czy, ogólnie rzecz biorąc, ugrupowanie to budzi w Panu(i) sympatię czy też niechęć?	Potencjalne elektoraty partii politycznych					
	LPR	PiS	PO	PSL*	Samoobrona	SLD
	Średnie ocen na skali od +3 do -3					
LPR	1,65	-1,09	-1,93	-1,56	-0,86	-2,35
PD - demokraci.pl	-1,04	-1,66	-1,28	-1,79	-1,72	-1,42
PiS	-0,04	1,92	-0,47	-0,25	-0,15	-1,54
PO	-0,68	-1,00	1,58	-0,97	-0,83	-0,61
PSL	-0,87	-0,86	-1,08	0,86	-0,24	-0,93
Samoobrona	-0,17	-1,04	-2,01	-0,70	1,43	-2,19
SdPI	-1,18	-1,79	-1,42	-1,09	-1,64	-0,50
SLD	-1,35	-2,02	-1,83	-0,95	-1,47	1,54
UPR	-1,15	-1,71	-1,64	-1,52	-1,76	-1,96

* Dane dotyczące tego elektoratu należy traktować z dużą dozą ostrożności ze względu na małą liczebność zwolenników PSL w badanej próbie

Cieszące się obecnie największym poparciem **Prawo i Sprawiedliwość** stosunkowo najwięcej sympatyków ma wśród zadeklarowanych wyborców PSL (37%) oraz Samoobrony (35%). Z większą sympatią niż do innych ugrupowań odnoszą się do PiS także elektoraty PO oraz LPR (odpowiednio: 27% i 26%). Sympatie te w dużej mierze nie są jednak odwzajemnione.

W nastawieniu sympatyków PiS do wszystkich innych uwzględnionych w badaniu partii niechęć zdecydowanie przeważa nad sympatią. W stosunkowo najmniejszym stopniu dotyczy to PSL (średnia ocen w elektoracie PiS -0,86), do którego zwolennicy PiS dość często odnoszą się przychylnie (16%), a zarazem nieco mniej krytycznie niż w stosunku do pozostałych ugrupowań (58% deklaracji niechęci). Relatywnie najwięcej sympatyków wśród zadeklarowanych wyborców PiS ma Samoobrona (20%). Jednocześnie jednak ugrupowanie to budzi również wyraźną niechęć zwolenników PiS (63%). Nieco bardziej pozytywnie niż inne ugrupowania odbierane są także: LPR, druga obok Samoobrony partia związana obecnie z PiS porozumieniem parlamentarnym, oraz jej niedoszły koalicjant - PO. W przededniu podpisania paktu stabilizacyjnego sympatię dla LPR oraz PO deklarowało po 15% zadeklarowanych wyborców PiS, jednak zdecydowana większość odnosiła się do obu tych ugrupowań z niechęcią (odpowiednio: 60% i 62%). W porównaniu z końcem 2003 roku stosunek elektoratu PiS do PO uległ zdecydowanemu pogorszeniu. Zmalała nie tylko sympatia do PO (z 30% do 15%), ale i obojętność, zdecydowanie wzrosła natomiast (aż o 24 punkty procentowe, do 60%) niechęć zwolenników PiS do partii Donalda Tuska. Co ciekawe,

z mniejszą niż dotychczas sympatią (spadek z 29% w listopadzie 2003 roku do 15% obecnie), a zarazem z większą niechęcią elektorat ten odnosi się także do LPR (wzrost z 54% do 62%). Jednak generalnie zwolennicy PiS - podobnie jak we wcześniejszych badaniach - są najbardziej negatywnie nastawieni do SLD (83%). Zdecydowanie odrzucają także drugie z najpopularniejszych ugrupowań lewicowych - SdPI (73%).

Drugie z najbardziej liczących się ugrupowań sceny politycznej - **Platforma Obywatelska** stosunkowo najwięcej sympatyków ma nie, jak dotychczas, w elektoracie PiS, ale wśród zwolenników SLD (26%). Sympatię dla tej partii nieco częściej niż potencjalni wyborcy niedoszłego koalicjanta deklarują także zwolennicy PSL (19%), LPR (17%) i Samoobrony (16%). Jednocześnie, co ciekawe, w żadnym z tych elektoratów PO nie ma aż tak wielu zagorzałych przeciwników jak wśród wyborców PiS (60% deklaracji niechęci).

Tymczasem w elektoracie PO ugrupowaniem najczęściej darzonym sympatią nadal pozostaje PiS. W porównaniu z deklaracjami sprzed ponad dwóch lat temperatura uczuć do tej partii jest jednak obecnie zdecydowanie niższa. W styczniu 2006 roku sympatię dla PiS zadeklarowało 27% zwolenników PO (o 16 punktów mniej niż pod koniec 2003 roku), natomiast 51% twierdziło, że odnosi się do ugrupowania Jarosława Kaczyńskiego z niechęcią (wzrost o 23 punkty). Chociaż zmiany, jakie zaszły w relacjach między tymi ugrupowaniami w stosunku do sytuacji sprzed wyborów, nie pozostały bez wpływu na postrzeganie PiS przez zdeklarowanych wyborców PO, jednak - bez wzajemności - PiS wciąż odbierane jest lepiej niż inne partie (średnia ocen w elektoracie PO -0,47). Pozostałe ugrupowania spotykają się z sympatią nie więcej niż co dwunastego potencjalnego wyborcy PO. Podobnie jak dotychczas największą niechęć jej zwolenników budzą: LPR (85%), Samoobrona (82%) oraz SLD (81%).

Sympatię dla **Samoobrony** relatywnie najczęściej deklarują zwolennicy LPR (21%) oraz PiS (20%). W sumie jednak jest ona odbierana znacznie lepiej przez elektorat partii Romana Giertycha (średnia ocen dla Samoobrony -0,17) niż elektorat PiS, który ma do niej znacznie bardziej krytyczne nastawienie (średnia ocen -1,04).

Sympatie wyborców Samoobrony w największym stopniu koncentrują się obecnie na PiS oraz PSL (odpowiednio: 35% i 34% deklaracji sympatii). W stosunku do listopada 2003 roku oba te ugrupowania wyraźnie zyskały w opinii zdeklarowanych zwolenników partii Andrzeja Leppera. W większym stopniu niż do PSL odnosi się to jednak do PiS, które obecnie ma w tym elektoracie znacznie więcej sympatyków (o 16 punktów procentowych), ale też wyraźnie rzadziej budzi niechęć zdeklarowanych wyborców Samoobrony (spadek o 7 punktów). Inne ugrupowania mają w elektoracie partii Andrzeja Leppera wyraźnie mniej

sympatyków. Większość zadeklarowanych wyborców Samoobrony jest też do nich nastawiona negatywnie. W porównaniu z listopadem 2003 roku nieco poprawił się wizerunek PO wśród wyborców Samoobrony, jednak nie na tyle, by zmiany te były jakościowo znaczące. Zwiększyła się (o 6 punktów, do 16%) liczba wyborców tej partii odnoszących się do PO z sympatią, zmalała zaś (o 8 punktów, do 54%) deklarujących do niej nieufność. Wyraźnie najbardziej w opinii wyborców Samoobrony straciła LPR. Obecnie odnosi się do niej z sympatią tylko 14% wyborców tego ugrupowania (spadek o 8 punktów), większość zaś (63%, wzrost aż o 24 punkty) określa swoje uczucia do tej partii jako niechęć. Nadal z największą dezaprobatą, taką samą jak przed dwoma laty, wyborcy Samoobrony odnoszą się do SLD (69%).

Wśród zadeklarowanych zwolenników **Ligi Polskich Rodzin** stosunkowo najbardziej pozytywnie odbierane są PiS i Samoobrona (odpowiednio: 26% i 21% deklaracji sympatii), nadal jednak większa część potencjalnych wyborców tej partii odnosi się do tych ugrupowań z niechęcią (po 39%). W porównaniu z deklaracjami z 2003 roku oba ugrupowania nieco straciły na sympatii zwolenników LPR (w przypadku Samoobrony spadek o 7 punktów, w przypadku PiS o 3 punkty), natomiast niechęć do PiS nieco wzrosła, a do Samoobrony nieco zmalała (po 3 punkty). Podobnie jak w elektoracie Samoobrony także wśród wyborców LPR poprawił się wizerunek PO - sympatia dla tego ugrupowania wzrosła (o 7 punktów, do 17%), przy stabilnym odsetku deklaracji niechęci (42%). Wyborcy LPR z największą niechęcią odnoszą się do SLD (64%), choć w ciągu ostatnich dwóch lat to negatywne nastawienie zdecydowanie osłabło (spadek wskazań o 18 punktów).

Sojusz Lewicy Demokratycznej jest chyba najbardziej „osamotnionym” ugrupowaniem naszej sceny politycznej, jeśli chodzi o rozmiary sympatii ze strony zwolenników pozostałych liczących się partii. Stosunkowo najbardziej przychylny mu jest elektorat PSL (średnia ocen dla SLD -0,95), jednak nawet tu do sympatyków Sojuszu zalicza się zaledwie co dziesiąty potencjalny wyborca partii ludowców. Niemal tyle samo sympatyków ma ta partia w elektoracie Samoobrony (9%), dla którego zarazem pozostaje jednak ugrupowaniem budzącym największą niechęć.

Ugrupowaniem najbliższym zwolennikom SLD, oczywiście poza własną partią, jest PO (26%). Niemal tyle samo sympatii elektorat ten ma także dla SdPI (24%) i - nieco mniej - dla PSL (21%). Podobnie jednak jak w przypadku zwolenników tych partii - rozmiary niechęci elektoratu SLD do tych ugrupowań zdecydowanie przewyższają żywione do nich pozytywne uczucia. Nieprzychylnie nastawienie wobec PO, SdPI oraz PSL deklaruje

odpowiednio: 53%, 50% i 65% zwolenników Sojuszu. Ze znacznie większą dezaprobatą wyborcy tej partii odnoszą się jednak przede wszystkim do LPR i Samoobrony (po 86% deklaracji niechęci) oraz - choć w wyrażnie mniejszym stopniu - do PiS (76%).

Nieliczni obecnie potencjalni wyborcy **Polskiego Stronnictwa Ludowego**, inaczej niż ponad dwa lata temu, najbardziej pozytywnie nastawieni są do PiS (37%). Sympatia dla pozostałych ugrupowań deklarowana jest już znacznie rzadziej, choć elektorat PSL generalnie bardziej przychylnie niż zwolennicy pozostałych partii ocenia inne ugrupowania. Poza PiS relatywnie sporo sympatyków mają tu PO i Samoobrona (odpowiednio: 19% i 15%). W stosunkowo największym stopniu sympatię tę odwzajemnia elektorat Samoobrony.

Tabela 6

Potencjalne elektoraty	Czy, ogólnie rzecz biorąc, PiS budzi w Panu(i) sympatię czy też niechęć? (Skala od +3 do -3)				Średnia ocen
	Sympatia (od +3 do +1)	Obojętność (0)	Niechęć (od -1 do -3)	Trudno powiedzieć	
	w procentach				
LPR	26	18	39	17	-0,04
PiS	89	8	3	1	1,92
PO	27	20	51	2	-0,47
PSL*	37	20	43	0	-0,25
Samoobrona	35	25	40	0	-0,15
SLD	17	7	76	0	-1,54

* Dane dotyczące tego elektoratu (przedstawione w tej tabeli i następnych) należy traktować z dużą dozą ostrożności ze względu na małą liczebność zwolenników PSL w badanej próbie

Tabela 7

Potencjalne elektoraty	Czy, ogólnie rzecz biorąc, PO budzi w Panu(i) sympatię czy też niechęć? (Skala od +3 do -3)				Średnia ocen
	Sympatia (od +3 do +1)	Obojętność (0)	Niechęć (od -1 do -3)	Trudno powiedzieć	
	w procentach				
LPR	17	27	42	15	-0,68
PiS	15	21	60	5	-1,00
PO	81	11	7	1	1,58
PSL	19	18	53	10	-0,97
Samoobrona	16	30	54	0	-0,83
SLD	26	21	53	0	-0,61

Tabela 8

Potencjalne elektoraty	Czy, ogólnie rzecz biorąc, Samoobrona budzi w Panu(i) sympatię czy też niechęć? (Skala od +3 do -3)				
	Sympatia (od +3 do +1)	Obojętność (0)	Niechęć (od -1 do -3)	Trudno powiedzieć	Średnia ocen
	w procentach				
LPR	21	26	39	14	-0,17
PiS	20	14	63	3	-1,04
PO	6	10	82	2	-2,01
PSL	15	30	55	0	-0,70
Samoobrona	74	16	10	0	1,43
SLD	3	11	86	0	-2,19

Tabela 9

Potencjalne elektoraty	Czy, ogólnie rzecz biorąc, LPR budzi w Panu(i) sympatię czy też niechęć? (Skala od +3 do -3)				
	Sympatia (od +3 do +1)	Obojętność (0)	Niechęć (od -1 do -3)	Trudno powiedzieć	Średnia ocen
	w procentach				
LPR	71	12	13	4	1,65
PiS	15	17	62	6	-1,09
PO	5	8	85	2	-1,93
PSL	0	17	78	5	-1,56
Samoobrona	14	23	63	0	-0,86
SLD	8	6	86	0	-2,35

Tabela 10

Potencjalne elektoraty	Czy, ogólnie rzecz biorąc, SLD budzi w Panu(i) sympatię czy też niechęć? (Skala od +3 do -3)				
	Sympatia (od +3 do +1)	Obojętność (0)	Niechęć (od -1 do -3)	Trudno powiedzieć	Średnia ocen
	w procentach				
LPR	4	14	64	18	-1,35
PiS	5	7	83	5	-2,02
PO	4	11	81	4	-1,83
PSL	10	21	69	0	-0,95
Samoobrona	9	16	69	6	-1,47
SLD	72	17	6	5	1,54

Tabela 11

Potencjalne elektoraty	Czy, ogólnie rzecz biorąc, PSL budzi w Panu(i) sympatię czy też niechęć? (Skala od +3 do -3)				
	Sympatia (od +3 do +1)	Obojętność (0)	Niechęć (od -1 do -3)	Trudno powiedzieć	Średnia ocen
	w procentach				
LPR	6	33	39	22	-0,87
PiS	16	22	58	5	-0,86
PO	8	24	64	4	-1,08
PSL	48	26	21	5	0,86
Samoobrona	34	21	45	0	-0,24
SLD	21	14	65	0	-0,93

Tabela 12

Potencjalne elektoraty	Czy, ogólnie rzecz biorąc, PD - demokraci.pl budzi w Panu(i) sympatię czy też niechęć? (Skala od +3 do -3)				
	Sympatia (od +3 do +1)	Obojętność (0)	Niechęć (od -1 do -3)	Trudno powiedzieć	Średnia ocen
	w procentach				
LPR	7	17	38	38	-1,04
PiS	6	9	59	26	-1,66
PO	8	15	61	16	-1,28
PSL	0	11	55	34	-1,79
Samoobrona	3	6	61	30	-1,72
SLD	6	12	51	30	-1,42

Tabela 13

Potencjalne elektoraty	Czy, ogólnie rzecz biorąc, SdPI budzi w Panu(i) sympatię czy też niechęć? (Skala od +3 do -3)				
	Sympatia (od +3 do +1)	Obojętność (0)	Niechęć (od -1 do -3)	Trudno powiedzieć	Średnia ocen
	w procentach				
LPR	12	13	42	33	-1,18
PiS	4	13	73	10	-1,79
PO	8	13	75	4	-1,42
PSL	15	15	58	12	-1,09
Samoobrona	0	22	66	12	-1,64
SLD	24	21	50	5	-0,50

Tabela 14

Potencjalne elektoraty	Czy, ogólnie rzecz biorąc, UPR budzi w Panu(i) sympatię czy też niechęć? (Skala od +3 do -3)				
	Sympatia (od +3 do +1)	Obojętność (0)	Niechęć (od -1 do -3)	Trudno powiedzieć	Średnia ocen
	w procentach				
LPR	7	17	37	39	-1,15
PiS	5	11	66	18	-1,71
PO	5	13	67	15	-1,64
PSL	5	20	44	31	-1,52
Samoobrona	4	9	58	28	-1,76
SLD	5	6	77	11	-1,96

W porównaniu z sytuacją sprzed ponad dwóch lat można stwierdzić niewielki wzrost poziomu identyfikacji partyjnych. Polacy nieco częściej niż wówczas znajdują na scenie politycznej ugrupowanie, któremu skłonni są zaufać. Szczególnie dotyczy to osób o prawicowych poglądach politycznych. Nadal jednak poczucie identyfikacji daleko odbiega

od rejestrowanego pod koniec lat dziewięćdziesiątych, przed narastającym wówczas kryzysem wiarygodności naszego systemu partyjnego. Najwięcej wskazań jako ugrupowanie bliskie Polakom osiąga obecnie Prawo i Sprawiedliwość oraz - w wyraźnie mniejszym stopniu - Platforma Obywatelska. Mimo wzrostu poziomu identyfikacji partyjnych Polacy generalnie nadal nie lubią partii politycznych i odnoszą się do nich z niechęcią. Obecnie jedynie PiS częściej spotyka się z pozytywnym niż negatywnym nastawieniem badanych (odpowiednio: 44% i 32%). Wśród pozostałych partii relatywnie bardziej lubiane są PO (29% deklaracji sympatii i 41% niechęci) oraz Samoobrona (odpowiednio: 19% i 58%), natomiast z największą niechęcią spotyka się SLD. W porównaniu z notowaniami z końca 2003 roku widać wyraźną poprawę wizerunku PiS (wzrost sympatii aż o 20 punktów procentowych) oraz pogorszenie notowań SLD, a także LPR.

Jeśli chodzi o wzajemne relacje między poszczególnymi elektoratami, można zauważyć wyraźną polaryzację sympatii partyjnych. Jeszcze niedawno bliskie sobie elektoraty PiS i PO wyraźnie się od siebie oddaliły. Wśród sympatyków PiS zmalała zarówno sympatia do PO, jak i obojętność, natomiast wyraźnie wzrósł poziom niechęci (aż o 24 punkty procentowe). Co interesujące, w elektoracie PiS wzrosła także niechęć do LPR. Relatywnie najwięcej sympatyków ma w nim Samoobrona. Wśród wyborców PO ugrupowaniem postrzeganym najbardziej pozytywnie jest nadal PiS, jednak temperatura uczuć do tej partii wyraźnie się obniżyła (spadek deklaracji sympatii o 16 punktów, wzrost niechęci o 23 punkty).

Można powiedzieć, że PiS to jedyne ugrupowanie, w postrzeganiu którego sympatia przeważa nad niechęcią. Jest też wskazywany zdecydowanie najczęściej jako partia, którą badani są skłonni uznać za bliską sobie. Konflikty między politykami dwóch ugrupowań, które - zgodnie z przekonaniem wielu Polaków - miały po wyborach wspólnie rządzić, znalazły odbicie także w sympatiach ich zwolenników. Chociaż dość wyraźnie osłabło pozytywne nastawienie wyborców PO do PiS, to jednak nadal najbliższym jest im do tego ugrupowania. Natomiast sympatycy PiS odwrócili się od PO, czego symbolicznym znakiem jest to, że większą sympatią w tym elektoracie cieszy się obecnie Samoobrona niż najbliższa niegdyś Platforma.

Opracowała
Agnieszka CYBULSKA

A N E K S

Tabela 1. Czy wśród polskich partii politycznych jest taka, która uważa Pan(i):

(%)

	za bliska sobie	niewielko bliższa niż inne	Nie ma takiej partii	Liczba osób
Ogółem	45	14	41	1005
Płeć				
Mężczyźni	49	15	36	478
Kobiety	40	13	47	527
Wiek				
18-24 lat	31	17	52	153
25-34	41	10	49	177
35-44	47	14	38	172
45-54	46	17	37	185
55-64	56	14	30	139
65 lat i więcej	47	12	41	179
Miejsce zamieszkania				
Wieś	40	15	46	376
Miasto do 20 tys.	48	12	40	124
20-100 tys.	49	8	42	197
101-500 tys.	46	17	37	193
501 tys. i więcej mieszk.	46	19	35	116
Wykształcenie				
Podstawowe	42	8	49	290
Zasadnicze zawodowe	42	15	43	258
Średnie	45	16	39	349
Wyższe	57	21	22	108
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	54	14	32	56
Prac. umysł. niż. szczebla	50	16	34	103
Pracownicy fiz.- umysł.	40	17	43	75
Robotnicy wykwalifikowani	45	10	45	99
Robotnicy niewykwalifik.	31	18	51	41
Rolnicy	43	20	37	53
Pracujący na własny rach.	58	20	22	27
Bierni zawodowo				
Renciści	51	6	42	99
Emeryci	49	15	36	214
Uczniowie i studenci	34	18	49	76
Bezrobotni	36	9	55	118
Gospodynie domowe i inni	44	16	40	45
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	53	17	30	143
spółce właścicieli				
prywatnych i państwa	52	13	36	84
sekt. pryw. poza rolnict.	36	16	49	171
prywatnym gosp. rolnym	45	16	39	55
Dochody na jedną osobę				
Do 300 zł	42	12	45	132
301-500	46	12	42	173
501-900	48	13	38	205
901-1200	56	22	23	84
Powyżej 1200 zł	73	18	9	58
Ocena własnych war. mater.				
Złe	40	13	48	310
Średnie	45	15	40	426
Dobre	50	13	37	268
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	54	11	35	73
Raz w tygodniu	49	16	35	537
1-2 razy w miesiącu	41	11	48	134
Kilka razy w roku	37	15	48	163
W ogóle nie uczestniczy	29	8	62	98
Poglądy polityczne				
Lewica	54	21	26	118
Centrum	36	18	45	285
Prawica	66	14	20	329
Trudno powiedzieć	24	7	70	273

Tabela 2. Czy, ogólnie rzecz biorąc, **Liga Polskich Rodzin** budzi w Panu(i) sympatię czy też niechęć?

(%)

	Sympatia	Obojętność	Niechęć	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	13	14	63	9	1004
Płeć					
Mężczyźni	11	13	69	6	477
Kobiety	15	15	58	12	527
Wiek					
18-24 lat	13	9	70	8	152
25-34	9	13	71	7	177
35-44	12	15	66	7	172
45-54	12	17	66	6	185
55-64	19	16	55	9	139
65 lat i więcej	17	15	51	17	179
Miejsce zamieszkania					
Wieś	17	17	51	15	374
Miasto do 20 tys.	15	12	65	7	125
20-100 tys.	10	13	69	8	197
101-500 tys.	11	15	71	3	192
501 tys.i więcej mieszk.	10	6	79	5	116
Wykształcenie					
Podstawowe	20	15	48	18	290
Zasadnicze zawodowe	16	17	59	8	257
Średnie	7	14	74	5	348
Wyższe	10	7	81	2	109
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	12	10	74	4	56
Prac.umysł.niż.szczebla	3	13	81	3	103
Pracownicy fiz.- umysł.	7	21	65	7	75
Robotnicy wykwalifikowani	8	12	74	5	97
Robotnicy niewykwalifik.	15	17	63	6	41
Rolnicy	17	17	55	10	53
Pracujący na własny rach.	12	16	63	9	28
Bierni zawodowo					
Renciści	18	11	56	15	99
Emeryci	18	15	53	14	214
Uczniowie i studenci	16	7	72	5	76
Bezrobotni	17	11	63	10	117
Gospodynie domowe i inni	13	27	49	12	45
Pracuje w:					
inst. państw., publicznej	7	15	76	2	143
spółce właścicieli					
prywatnych i państwa	11	16	71	2	83
sekt. pryw. poza rolnict.	8	14	70	9	172
prywatnym gosp. rolnym	16	13	59	12	55
Dochody na jedną osobę					
Do 300 zł	21	14	55	10	132
301-500	14	15	61	10	172
501-900	12	15	63	9	205
901-1200	9	10	77	3	84
Powyżej 1200 zł	10	5	85	0	59
Ocena własnych war. mater.					
Złe	18	12	59	11	308
Średnie	13	16	60	10	426
Dobre	9	14	72	5	270
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	22	15	52	12	72
Raz w tygodniu	15	16	60	8	537
1-2 razy w miesiącu	11	14	68	7	134
Kilka razy w roku	5	6	76	13	163
W ogóle nie uczestniczy	13	15	63	8	98
Poglądy polityczne					
Lewica	7	8	84	1	118
Centrum	15	15	66	4	286
Prawica	14	14	68	3	329
Trudno powiedzieć	14	16	46	25	271

Tabela 3. Czy, ogólnie rzecz biorąc, **Partia Demokratyczna** budzi w Panu(i) sympatię czy też niechęć?

(%)

	Sympatia	Obojętność	Niechęć	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	5	12	49	33	998
Płeć					
Mężczyźni	6	13	57	25	475
Kobiety	5	12	42	41	523
Wiek					
18-24 lat	6	13	47	34	152
25-34	8	15	54	22	177
35-44	2	14	60	25	172
45-54	7	13	44	35	185
55-64	5	10	48	36	135
65 lat i więcej	3	8	41	48	177
Miejsce zamieszkania					
Wieś	4	13	39	44	372
Miasto do 20 tys.	6	13	47	34	125
20-100 tys.	5	9	56	30	197
101-500 tys.	4	12	59	25	190
501 tys.i więcej mieszk.	12	15	55	18	114
Wykształcenie					
Podstawowe	3	9	39	48	286
Zasadnicze zawodowe	4	13	49	34	256
Średnie	7	14	55	25	347
Wyższe	10	18	55	18	109
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	13	20	49	18	56
Prac.umysł.niż.szczebla	5	16	62	17	103
Pracownicy fiz.- umysł.	10	10	55	25	75
Robotnicy wykwalifikowani	4	14	67	16	97
Robotnicy niewykwalifik.	5	9	40	46	41
Rolnicy	9	8	44	39	53
Pracujący na własny rach.	3	24	56	17	28
Bierni zawodowo					
Renciści	2	12	39	47	99
Emeryci	6	8	43	43	208
Uczniowie i studenci	8	15	45	31	76
Bezrobotni	3	12	47	38	116
Gospodynie domowe i inni	0	11	43	47	45
Pracuje w:					
inst. państw., publicznej	6	14	61	19	143
spółce właścicieli					
prywatnych i państwa	6	20	54	20	83
sekt. pryw. poza rolnict.	8	14	55	22	172
prywatnym gosp. rolnym	8	5	50	37	55
Dochody na jedną osobę					
Do 300 zł	6	13	41	40	132
301-500	5	13	45	37	171
501-900	4	11	51	34	202
901-1200	7	13	55	25	82
Powyżej 1200 zł	13	19	58	10	59
Ocena własnych war. mater.					
Złe	3	11	48	38	305
Średnie	6	13	45	36	423
Dobre	7	14	56	23	270
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	6	12	39	43	72
Raz w tygodniu	4	12	51	33	533
1-2 razy w miesiącu	8	10	50	32	134
Kilka razy w roku	6	13	50	31	162
W ogóle nie uczestniczy	7	17	45	31	98
Poglądy polityczne					
Lewica	7	13	52	28	117
Centrum	7	18	51	25	286
Prawica	6	11	60	24	327
Trudno powiedzieć	3	8	33	56	268

Tabela 4. Czy, ogólnie rzecz biorąc, **Prawo i Sprawiedliwość** budzi w Panu(i) sympatię czy też niechęć?

(%)

	Sympatia	Obojętność	Niechęć	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	44	16	32	8	1004
Płeć					
Mężczyźni	45	14	36	5	477
Kobiety	43	18	29	10	527
Wiek					
18-24 lat	36	14	44	6	152
25-34	35	16	43	5	177
35-44	45	17	33	5	172
45-54	52	14	30	5	185
55-64	48	16	28	8	139
65 lat i więcej	47	19	17	17	179
Miejsce zamieszkania					
Wieś	48	17	24	11	374
Miasto do 20 tys.	40	14	37	9	125
20-100 tys.	41	16	38	5	197
101-500 tys.	42	16	39	4	192
501 tys.i więcej mieszk.	43	16	34	7	116
Wykształcenie					
Podstawowe	44	17	25	15	290
Zasadnicze zawodowe	47	13	33	7	257
Średnie	43	17	36	4	348
Wyższe	39	17	40	3	109
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	25	22	49	4	56
Prac.umysł.niż.szczebla	49	20	27	3	103
Pracownicy fiz.- umysł.	44	14	36	6	75
Robotnicy wykwalifikowani	48	16	31	5	97
Robotnicy niewykwalifik.	48	7	42	3	41
Rolnicy	46	19	29	6	53
Pracujący na własny rach.	48	14	28	11	28
Bierni zawodowo					
Renciści	46	13	27	13	99
Emeryci	48	18	22	13	214
Uczniowie i studenci	39	12	45	4	76
Bezrobotni	32	15	44	9	117
Gospodynie domowe i inni	47	18	29	5	45
Pracuje w:					
inst. państw., publicznej	49	16	33	2	143
spółce właścicieli					
prywatnych i państwa	55	16	27	2	83
sekt. pryw. poza rolnict.	36	17	38	9	172
prywatnym gosp. rolnym	47	20	27	6	55
Dochody na jedną osobę					
Do 300 zł	41	12	42	5	132
301-500	43	18	31	8	172
501-900	48	16	26	10	205
901-1200	33	24	39	4	84
Powyżej 1200 zł	45	17	38	0	59
Ocena własnych war. mater.					
Złe	39	18	34	9	308
Średnie	48	15	28	9	426
Dobre	43	16	37	5	270
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	54	15	19	12	72
Raz w tygodniu	52	15	27	7	537
1-2 razy w miesiącu	39	13	39	9	134
Kilka razy w roku	32	17	42	9	163
W ogóle nie uczestniczy	19	23	50	9	98
Poglądy polityczne					
Lewica	21	18	61	0	118
Centrum	40	19	38	4	286
Prawica	65	14	19	2	329
Trudno powiedzieć	32	15	31	22	271

Tabela 5. Czy, ogólnie rzecz biorąc, **Platforma Obywatelska** budzi w Panu(i) sympatię czy też niechęć?

(%)

	Sympatia	Obojętność	Niechęć	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	29	21	41	10	1003
Płeć					
Mężczyźni	27	18	48	7	477
Kobiety	31	23	34	13	526
Wiek					
18-24 lat	42	21	31	6	152
25-34	32	24	35	9	177
35-44	30	25	41	5	172
45-54	28	15	48	8	185
55-64	27	20	43	11	138
65 lat i więcej	17	20	43	19	179
Miejsce zamieszkania					
Wieś	24	20	40	16	374
Miasto do 20 tys.	25	22	42	11	125
20-100 tys.	34	16	45	5	197
101-500 tys.	28	26	43	3	191
501 tys.i więcej mieszk.	44	19	31	6	116
Wykształcenie					
Podstawowe	20	22	41	17	289
Zasadnicze zawodowe	26	21	42	11	257
Średnie	33	20	42	5	348
Wyższe	48	18	32	3	109
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	44	19	31	6	56
Prac.umysł.niż.szczebla	44	17	35	4	103
Pracownicy fiz.- umysł.	27	28	36	9	75
Robotnicy wykwalifikowani	27	20	49	4	97
Robotnicy niewykwalifik.	17	27	51	5	41
Rolnicy	17	25	50	9	53
Pracujący na własny rach.	35	18	38	9	28
Bierni zawodowo					
Renciści	31	19	34	16	99
Emeryci	20	20	44	16	213
Uczniowie i studenci	43	25	28	4	76
Bezrobotni	26	15	50	9	117
Gospodynie domowe i inni	29	27	30	14	45
Pracuje w:					
inst. państw., publicznej	33	17	46	3	143
spółce właścicieli					
prywatnych i państwa	29	32	36	3	83
sekt. pryw. poza rolnict.	35	21	35	9	172
prywatnym gosp. rolnym	19	23	49	9	55
Dochody na jedną osobę					
Do 300 zł	24	17	49	10	132
301-500	29	28	34	10	172
501-900	28	19	41	12	204
901-1200	31	14	49	5	84
Powyżej 1200 zł	50	20	30	0	59
Ocena własnych war. mater.					
Złe	24	17	47	12	308
Średnie	26	23	39	12	425
Dobre	39	21	36	4	270
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	26	12	48	15	72
Raz w tygodniu	30	22	40	8	536
1-2 razy w miesiącu	30	18	42	10	134
Kilka razy w roku	28	21	39	12	163
W ogóle nie uczestniczy	26	24	40	11	98
Poglądy polityczne					
Lewica	24	26	48	1	118
Centrum	31	24	41	4	286
Prawica	39	15	43	4	329
Trudno powiedzieć	18	22	34	26	270

Tabela 6. Czy, ogólnie rzecz biorąc, **Polskie Stronnictwo Ludowe** budzi w Panu(i) sympatię czy też niechęć?

(%)

	Sympatia	Obojętność	Niechęć	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	15	21	53	11	1002
Płeć					
Mężczyźni	17	21	55	7	476
Kobiety	13	22	51	14	526
Wiek					
18-24 lat	7	19	59	15	152
25-34	7	22	62	9	177
35-44	13	20	61	6	172
45-54	22	22	49	7	185
55-64	20	20	50	10	139
65 lat i więcej	21	24	36	19	177
Miejsce zamieszkania					
Wieś	24	25	36	16	374
Miasto do 20 tys.	11	15	63	11	125
20-100 tys.	7	24	60	9	197
101-500 tys.	10	19	67	4	191
501 tys.i więcej mieszk.	12	18	60	11	115
Wykształcenie					
Podstawowe	21	24	37	19	289
Zasadnicze zawodowe	16	25	48	11	256
Średnie	11	18	64	7	348
Wyższe	10	15	71	3	109
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	8	13	73	6	56
Prac.umysł.niż.szczebla	12	15	69	3	103
Pracownicy fiz.- umysł.	4	21	67	9	75
Robotnicy wykwalifikowani	8	20	65	6	97
Robotnicy niewykwalifik.	9	25	56	10	41
Rolnicy	40	25	27	8	53
Pracujący na własny rach.	13	17	56	14	28
Bierni zawodowo					
Renciści	24	27	33	16	99
Emeryci	20	23	41	16	212
Uczniowie i studenci	12	11	64	14	76
Bezrobotni	12	25	51	12	117
Gospodynie domowe i inni	7	32	48	13	45
Pracuje w:					
inst. państw., publicznej	11	17	69	3	143
spółce właścicieli					
prywatnych i państwa	9	26	61	3	83
sekt. pryw. poza rolnict.	7	17	65	11	172
prywatnym gosp. rolnym	34	24	33	9	55
Dochody na jedną osobę					
Do 300 zł	15	22	51	11	132
301-500	12	23	54	10	172
501-900	15	25	48	12	204
901-1200	11	18	65	7	83
Powyżej 1200 zł	11	18	69	2	59
Ocena własnych war. mater.					
Złe	14	22	50	14	307
Średnie	18	21	50	11	425
Dobre	11	21	61	7	270
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	14	21	48	18	72
Raz w tygodniu	18	21	51	9	536
1-2 razy w miesiącu	15	23	54	8	134
Kilka razy w roku	11	19	56	13	163
W ogóle nie uczestniczy	5	24	57	15	98
Poglądy polityczne					
Lewica	17	21	61	2	118
Centrum	16	24	53	7	286
Prawica	15	20	61	4	328
Trudno powiedzieć	13	21	38	28	270

Tabela 7. Czy, ogólnie rzecz biorąc, **Samoobrona** budzi w Panu(i) sympatię czy też niechęć?

(%)

	Sympatia	Obojętność	Niechęć	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	19	15	58	8	1003
Płeć					
Mężczyźni	23	15	57	5	477
Kobiety	16	15	58	11	526
Wiek					
18-24 lat	20	16	58	7	152
25-34	14	9	70	7	177
35-44	17	16	61	6	172
45-54	22	16	57	5	185
55-64	24	9	58	9	139
65 lat i więcej	20	21	43	16	178
Miejsce zamieszkania					
Wieś	32	14	42	12	374
Miasto do 20 tys.	17	15	59	10	125
20-100 tys.	15	16	63	6	196
101-500 tys.	9	16	72	2	192
501 tys.i więcej mieszk.	7	11	76	6	116
Wykształcenie					
Podstawowe	27	20	37	16	290
Zasadnicze zawodowe	24	18	50	8	257
Średnie	13	9	74	4	348
Wyższe	6	12	79	2	109
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	3	4	88	4	56
Prac.umysł.niż.szczebla	7	16	75	3	103
Pracownicy fiz.- umysł.	9	16	67	7	75
Robotnicy wykwalifikowani	11	20	65	3	97
Robotnicy niewykwalifik.	34	5	51	9	41
Rolnicy	49	20	23	8	53
Pracujący na własny rach.	19	3	67	11	28
Bierni zawodowo					
Renciści	23	16	48	12	99
Emeryci	22	17	48	13	213
Uczniowie i studenci	19	16	60	5	76
Bezrobotni	27	10	56	7	117
Gospodynie domowe i inni	16	16	55	12	45
Pracuje w:					
inst. państw., publicznej	9	14	75	2	143
spółce właścicieli					
prywatnych i państwa	13	17	67	3	83
sekt. pryw. poza rolnict.	14	11	67	8	172
prywatnym gosp. rolnym	44	19	27	9	55
Dochody na jedną osobę					
Do 300 zł	25	12	57	6	132
301-500	21	16	53	10	172
501-900	14	21	55	10	205
901-1200	11	7	79	3	84
Powyżej 1200 zł	9	6	84	0	59
Ocena własnych war. mater.					
Złe	23	15	52	10	308
Średnie	21	14	55	10	425
Dobre	13	15	68	4	270
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	18	17	55	10	72
Raz w tygodniu	23	15	54	8	536
1-2 razy w miesiącu	18	13	64	6	134
Kilka razy w roku	12	14	63	11	163
W ogóle nie uczestniczy	12	15	65	9	98
Poglądy polityczne					
Lewica	14	8	78	0	118
Centrum	21	15	61	3	286
Prawica	17	18	62	3	328
Trudno powiedzieć	22	13	41	24	271

Tabela 8. Czy, ogólnie rzecz biorąc, **Socjaldemokracja Polska** budzi w Panu(i) sympatię czy też niechęć?

(%)

	Sympatia	Obojętność	Niechęć	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	7	15	60	18	996
Płeć					
Mężczyźni	9	14	65	13	475
Kobiety	6	16	55	23	521
Wiek					
18-24 lat	8	14	57	21	151
25-34	5	16	64	15	176
35-44	7	16	63	14	170
45-54	9	15	61	15	185
55-64	8	11	64	17	137
65 lat i więcej	6	16	50	28	178
Miejsce zamieszkania					
Wieś	6	17	50	27	372
Miasto do 20 tys.	10	14	58	18	125
20-100 tys.	8	16	63	14	196
101-500 tys.	4	12	75	8	189
501 tys.i więcej mieszk.	10	14	64	12	114
Wykształcenie					
Podstawowe	7	16	48	30	288
Zasadnicze zawodowe	6	16	60	19	251
Średnie	7	16	65	12	348
Wyższe	12	9	73	6	109
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	12	8	74	6	56
Prac.umysł.niż.szczebla	9	14	72	6	103
Pracownicy fiz.- umysł.	2	13	68	17	72
Robotnicy wykwalifikowani	5	17	70	8	96
Robotnicy niewykwalifik.	8	8	50	34	41
Rolnicy	10	29	43	18	52
Pracujący na własny rach.	4	23	63	11	28
Bierni zawodowo					
Renciści	8	9	57	26	99
Emeryci	8	15	54	23	211
Uczniowie i studenci	8	18	57	18	76
Bezrobotni	6	12	60	22	117
Gospodynie domowe i inni	2	27	45	27	45
Pracuje w:					
inst. państw., publicznej	6	16	73	4	142
spółce właścicieli					
prywatnych i państwa	8	13	71	8	82
sekt. pryw. poza rolnict.	7	12	64	18	171
prywatnym gosp. rolnym	9	24	45	21	54
Dochody na jedną osobę					
Do 300 zł	9	12	56	22	131
301-500	5	14	60	22	172
501-900	6	17	60	17	201
901-1200	12	9	70	8	83
Powyżej 1200 zł	12	18	69	2	59
Ocena własnych war. mater.					
Złe	7	12	58	23	307
Średnie	6	15	60	19	421
Dobre	9	18	62	11	267
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	7	13	53	27	72
Raz w tygodniu	7	14	62	17	533
1-2 razy w miesiącu	6	13	68	14	133
Kilka razy w roku	7	20	54	20	161
W ogóle nie uczestniczy	8	20	52	21	98
Poglądy polityczne					
Lewica	22	22	48	7	118
Centrum	7	20	62	10	286
Prawica	3	9	80	8	326
Trudno powiedzieć	5	14	37	43	267

Tabela 9. Czy, ogólnie rzecz biorąc, **Sojusz Lewicy Demokratycznej** budzi w Panu(i) sympatię czy też niechęć?

(%)

	Sympatia	Obojętność	Niechęć	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	8	14	66	12	1003
Płeć					
Mężczyźni	9	12	72	7	477
Kobiety	8	15	61	16	526
Wiek					
18-24 lat	9	15	66	10	152
25-34	8	12	71	9	177
35-44	5	15	71	9	171
45-54	9	15	67	9	185
55-64	12	9	66	13	139
65 lat i więcej	8	13	58	20	179
Miejsce zamieszkania					
Wieś	7	16	60	17	374
Miasto do 20 tys.	16	8	65	12	125
20-100 tys.	6	15	70	9	197
101-500 tys.	8	13	75	4	190
501 tys.i więcej mieszk.	8	12	71	9	116
Wykształcenie					
Podstawowe	7	16	57	20	290
Zasadnicze zawodowe	9	13	66	12	255
Średnie	8	12	72	7	348
Wyższe	10	11	75	3	109
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	11	18	67	4	56
Prac.umysł.niż.szczebla	8	16	74	3	103
Pracownicy fiz.- umysł.	5	11	76	7	74
Robotnicy wykwalifikowani	8	12	76	4	97
Robotnicy niewykwalifik.	8	16	66	11	41
Rolnicy	10	23	54	12	53
Pracujący na własny rach.	7	0	82	11	28
Bierni zawodowo					
Renciści	10	10	60	20	99
Emeryci	10	12	60	17	214
Uczniowie i studenci	7	16	71	6	76
Bezrobotni	7	14	64	15	117
Gospodynie domowe i inni	6	14	58	22	45
Pracuje w:					
inst. państw., publicznej	4	18	75	3	143
spółce właścicieli					
prywatnych i państwa	10	13	73	3	82
sekt. pryw. poza rolnict.	9	10	74	7	172
prywatnym gosp. rolnym	10	18	58	14	55
Dochody na jedną osobę					
Do 300 zł	12	8	68	12	132
301-500	5	17	66	12	172
501-900	8	18	60	13	204
901-1200	13	6	76	5	84
Powyżej 1200 zł	13	9	78	0	59
Ocena własnych war. mater.					
Złe	9	10	65	16	308
Średnie	7	16	66	11	424
Dobre	10	13	68	8	270
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	6	18	59	17	72
Raz w tygodniu	8	13	68	11	535
1-2 razy w miesiącu	7	14	72	7	134
Kilka razy w roku	12	12	63	13	163
W ogóle nie uczestniczy	7	18	62	13	98
Poglądy polityczne					
Lewica	31	25	41	3	118
Centrum	8	16	70	6	286
Prawica	3	7	88	3	328
Trudno powiedzieć	5	14	48	33	271

Tabela 10. Czy, ogólnie rzecz biorąc, **Unia Polityki Realnej** budzi w Panu(i) sympatię czy też niechęć?

(%)

	Sympatia	Obojętność	Niechęć	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	4	11	57	27	995
Płeć					
Mężczyźni	4	12	64	20	476
Kobiety	4	11	51	34	519
Wiek					
18-24 lat	4	9	54	32	150
25-34	5	14	60	21	176
35-44	3	14	62	21	171
45-54	6	10	61	23	184
55-64	4	9	63	24	137
65 lat i więcej	3	11	46	40	177
Miejsce zamieszkania					
Wieś	4	13	49	34	372
Miasto do 20 tys.	7	10	53	31	125
20-100 tys.	4	8	66	22	195
101-500 tys.	3	12	64	21	190
501 tys.i więcej mieszk.	5	11	64	19	113
Wykształcenie					
Podstawowe	2	10	44	43	289
Zasadnicze zawodowe	5	13	57	24	253
Średnie	5	11	65	20	344
Wyższe	6	12	69	13	109
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	2	16	74	8	56
Prac.umysł.niż.szczebla	5	13	67	15	103
Pracownicy fiz.- umysł.	3	14	65	18	72
Robotnicy wykwalifikowani	5	15	63	17	96
Robotnicy niewykwalifik.	4	5	54	37	41
Rolnicy	12	15	53	20	53
Pracujący na własny rach.	7	12	58	24	28
Bierni zawodowo					
Renciści	4	8	43	45	98
Emeryci	3	11	53	33	211
Uczniowie i studenci	5	10	58	26	75
Bezrobotni	3	9	55	33	117
Gospodynie domowe i inni	0	9	57	34	45
Pracuje w:					
inst. państw., publicznej	4	14	70	13	142
spółce właścicieli					
prywatnych i państwa	7	16	66	12	82
sekt. pryw. poza rolnict.	3	12	61	23	170
prywatnym gosp. rolnym	11	15	54	20	55
Dochody na jedną osobę					
Do 300 zł	4	11	52	34	131
301-500	6	10	55	28	171
501-900	2	11	58	29	201
901-1200	7	11	60	21	82
Powyżej 1200 zł	5	7	79	8	59
Ocena własnych war. mater.					
Złe	4	7	55	34	307
Średnie	4	13	56	27	421
Dobre	6	13	62	19	267
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	5	14	49	32	72
Raz w tygodniu	4	11	58	27	532
1-2 razy w miesiącu	3	14	58	25	134
Kilka razy w roku	3	14	57	26	160
W ogóle nie uczestniczy	7	6	58	30	98
Poglądy polityczne					
Lewica	2	10	71	18	117
Centrum	5	16	60	20	286
Prawica	4	13	66	16	327
Trudno powiedzieć	5	5	38	52	266